

Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 22 Mayıs 1969

Bu Sözleşmenin Tarafı Olan Devletler,

Andlaşmaların milletlerarası ilişkiler tarihindeki temel rolünü *gözönünde tutarak*,

Milletlerarası hukukun kaynağı olarak ve, anayasal ve sosyal sistemleri ne olursa olsun, milletler arasında barışçı işbirliğini geliştirmenin bir vasıtası olarak andlaşmaların devamlı artan önemini *kabul ederek*,

Serbest rıza ve iyi niyet ilkelerinin ve pacta sunt servanda kuralının evrensel olarak tanındığını *kaydederek*,

Andlaşmalarla ilgili ihtilafların, diğer milletlerarası ihtilaflar gibi, barışçı araçlarla adalet ve milletlerarası hukuk ilkelerine göre çözümlenmesi gerektiğini *teyid ederek*,

Birleşmiş Milletler halklarının adalet ve andlaşmalardan doğan yükümlülüklerine saygının muhafaza edilebileceği şartları tesis etme kararlılığını *hatırlatarak*,

Halkların eşit hakları ve self determinasyonu, bütün Devletlerin egemen eşitliği ve bağımsızlığı, Devletlerin iç işlerine karışmama, kuvvet kullanmama veya kuvvet kullanma tehdidinin yasaklanması ve herkes için insan hakları ve temel hürriyetlerine saygı ve riayet ilkeleri gibi Birleşmiş Milletler Şartı'nda vücut bulan milletlerarası hukuk ilkelerini *hatırda tutarak*,

Bu Sözleşmede Andlaşmalar Hukukunun tedvini ve tedrici gelişmesinin Birleşmiş Milletler Şartı'nda belirtilen amaçlarını, yani milletlerarası barış ve güvenliği muhafaza etme, milletler arasında dostane ilişkilerin geliştirilmesi ve işbirliğinin sağlanmasını ileriye götüreceğine *inanarak*,

Milletlerarası teamül kurallarının bu Sözleşme ile düzenlenmemiş olan sorunları yönetmeye devam edeceğini *teyid ederek*,

Aşağıdaki hususlarda anlaştılar:

Kısım I Giriş

Madde I- Bu Sözleşmenin Kapsamı

Bu Sözleşme, Devletler arasındaki andlaşmalara uygulanır.

Madde 2- Terimlerin Kullanılması

1. Bu sözleşmenin uygulanması bakımından,

- a- "andlaşma", ister tek bir belgede, isterse iki veya daha fazla ilgili belgede yer alsın ve (kendine) mahsus ismi ne olursa olsun, Devletler arasında yazılı şekilde akdedilmiş ve milletlerarası hukuka tabi olan milletlerarası anlaşma (mutabakat) demektir.

- b- "onay", "kabul", "tasvip", veya "katılma", bir Devletin bu durumların her birinde milletlerarası planda bir andlaşmayla bağlanma rızasını tespit ettiği bu isimdeki bir milletlerarası işlem demektir.
- c- "yetki belgesi", bir Devletin andlaşma metnini görüşmek, kabul etmek, ve tevsik etmek, Devletin bir andlaşmayla bağlanma rızasını açıklamak, veya bir andlaşma hususundaki diğer herhangi bir işlemi yapmak için, kendisini temsil edecek kişi veya kişileri tayin eden, o Devletin yetkili mercilerinin verdiği bir belge demektir.
- d- "çekince", nasıl kaleme alınırsa alınsın veya nasıl isimlendirilse isimlendirilsin, Devletin bir andlaşmayı imzalarken, onaylarken, kabul ederken, tasvip ederken veya andlaşmaya katılırken, bazı andlaşma hükümlerinin hukuki etkisini kendisi bakımından ihraç etmek veya değiştirmek için yaptığı tek taraflı bir beyan demektir.
- e- "görüşmeci Devlet", andlaşma metnin hazırlanması ve benimsenmesine katılmış olan bir Devlet demektir.
- f- "akit Devlet", yürürlüğe girmiş olsun olmasın, andlaşmayla bağlanma rızasını bildirmiş olan bir Devlet demektir.
- g- "taraf", andlaşmayla bağlanmaya rıza gösteren ve kendisi için andlaşmanın yürürlükte olduğu bir Devlet demektir.
- h- "üçüncü Devlet", andlaşmaya taraf olmayan bir Devlet demektir.
- i- "milletlerarası örgüt", bir hükümetlerarası örgüt demektir.

2. Bu Sözleşmenin terimlerin kullanılması ile ilgili 1. paragrafın hükümleri, herhangi bir Devletin iç hukukundan bu terimlerin kullanılma şekline veya onlara verilecek anlama hâlel getirmez.

Madde 3- Bu Sözleşmenin kapsamına girmeyen milletlerarası anlaşmalar

Bu Sözleşmenin, Devletlerle milletlerarası hukukun diğer kişileri arasında veya milletlerarası hukukun bu gibi diğer kişilerinin kendi aralarında akdedilen milletlerarası anlaşmalara veya yazılı şekilde yapılmayan anlaşmalara uygulanmaması:

a- bu gibi anlaşmaların hukuki gücünü;

b- bu Sözleşmede derpiş edilip de bu gibi anlaşmaların sözleşmeden bağımsız olarak milletlerarası hukuka göre tabi olduğu herhangi bir kuralın bu anlaşmalara uygulanmasını;

c- Devletlerin, milletlerarası hukukun diğer kişilerinin de tarafı oldukları milletlerarası anlaşmalarla düzenlenen kendi aralarındaki münasebetlerine bu Sözleşmenin uygulanmasını, etkilemeyecektir.

Madde 4- Bu Sözleşmenin geriye yürümezliği

Bu Sözleşmede beyan edilip de, andlaşmaların bu Sözleşmeden bağımsız olarak milletlerarası hukuk gereğince tabi olduğu herhangi bir kuralın uygulanmasına hâlel gelmemek

üzere, bu Sözleşme sadece Devletler tarafından bu Sözleşmenin kendileri bakımından yürürlüğe girmesinden sonra akdedilen andlaşmalara uygulanır.

Madde 5- *Milletlerarası örgütleri kuran andlaşmalar ve bir milletlerarası örgüt çerçevesinde kabul edilen andlaşmalar*

Bu Sözleşme bir milletlerarası örgütün kurucu belgesi olan herhangi bir andlaşma ya ve bir milletlerarası örgüt çerçevesinde kabul edilen herhangi bir andlaşmaya, örgütün herhangi bir ilgili iç tüzük hükmüne hanel gelmemek üzere, uygulanır.

Kısım II **Andlaşmaların Akdedilmesi ve Yürürlüğe Girmesi**

Kesim 1

Madde 6- *Devletlerin andlaşma yapma yetkisi (ehliyeti)*

Her Devletin andlaşma akdetme yetkisi (ehliyeti) vardır.

Madde 7- *Yetki belgesi*

1. Bir andlaşma metninin kabulü veya tevsiki amacıyla veya Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızasını açıklaması amacıyla bir kişinin bir Devleti temsil ettiği şu hallerde kabul edilir:

a- uygun bir yetki belgesini gösterdiği zaman; veya

b- ilgili Devletlerin uygulamasından veya diğer şartlardan niyetlerinin o şahsın bu amaçlar için Devleti temsil ettiğini kabul etmek ve yetki belgesini bertaraf etmek olduğu ortaya çıktığı zaman;

2. Görevleri gereği ve yetki belgesine başvurmaksızın aşağıdaki kişilerin Devletlerini temsil ettikleri kabul edilir:

a- Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı ve Dışişleri Bakanları, bir andlaşmanın akdi ile ilgili her türlü işlemin yapılması amacıyla;

b- Diplomatik misyon başkanları, kendilerini akredite eden Devletle akredite oldukları Devlet arasındaki bir andlaşmayı metin olarak kabul etmesi amacıyla;

c- Devletler tarafından bir milletlerarası konferans veya bir milletlerarası örgüt veya organlarından birine *akredite* olan temsilciler, o konferansta, örgütte veya organda bir andlaşma metnini kabul etmek amacıyla.

Madde 8- *İzinsiz yapılan bir işleme sonradan icazet verilmesi*

Yedinci maddeye göre bir Devleti temsil etmeye mezun kabul edilmeyecek bir kişinin bir andlaşmanın akdedilmesi ile ilgili olarak yaptığı bir işlem, o Devletçe daha sonra teyid edilmedikçe hukuki sonuç doğurmaz.

Madde 9- Metnin kabulü (adoption)

1. Bir andlaşma metninin kabulü, 2. paragraf hükümleri saklı kalmak üzere, andlaşmanın hazırlanmasına katılan bütün Devletlerin rızasıyla olur.

2. Bir milletlerarası konferansta bir andlaşma metninin kabulü, mevcut ve oy kullanan Devletlerin üçte-ikilik oy çoğunluğu ile olur, meğer ki aynı çoğunluk farklı bir kuralın uygulanmasını karara bağlasın.

Madde 10- Metnin tevsiki (authentication)

Bir andlaşma metni aşağıdaki hallerde sarih ve kat'i olarak tespit edilir:

- a- metinde öngörülebiyecek bir usulle veya andlaşmanın hazırlanmasına katılan Devletlerin üzerinde mutabık kaldıkları bir usulle;
- b- böyle bir usul yoksa, bu Devletlerin temsilcilerinin andlaşma metnini veya metni içine alan bir Konferans Nihai Senedini imzalamaları, *ad referendum* imzalamaları veya parafe etmeleri ile.

Madde 11- Bir andlaşma ile bağlanma rızasını açıklama yolları

Bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızası imza, bir andlaşma teşkil eden belgelerin teatisi, onay, kabul, tasvip veya katılma veya üzerinde mutabık kalındıysa diğer herhangi bir araçla açıklanabilir.

Madde 12- İmza ile açıklanan andlaşma ile bağlanma rızası

1. Aşağıdaki hallerde bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızası temsilcilerinin imzası ile açıklanabilir:

- a- andlaşma, imzanın o etkiye sahip olacağını öngördüğü zaman;
- b- görüşmeci Devletlerin imzanın o etkiye sahip olması hususunda mutabık kaldıkları başka türlü tespit edildiği zaman;
- c- Devletin imzaya o etkiyi verme niyeti, temsilcisinin yetki belgesinden anlaşıldığı zaman veya görüşmeler esnasında açıklandığı zaman.

2. Birinci paragraf bakımından:

- a- bir metnin parafe edilmesi, görüşmeci Devletlerin mutabık kalmaları halinde andlaşmanın imzalamasını teşkil eder;
- b- bir andlaşmanın bir devletin temsilcisi tarafından *ad referendum* imzalanması, Devleti teyid ederse, andlaşmanın imzalanmasını teşkil eder.

Madde 13- Bir andlaşma teşkil eden belgelerin teati edilmesiyle bir andlaşma ile bağlanma rızasının açıklanması

Devletler arasında teati (değiş-tokuş) edilen belgelerle teşkil edilen bir andlaşma ile Devletlerin bağlanma rızası o teati (değiş-tokuş) işlemi ile şu hallerde açıklanır:

- a- belgeler, teati (değiş-tokuş) edilmenin o etkiye sahip olacağını öngörüyorsa; veya
- b- bu Devletlerin, belgelerin teati (değiş-tokuş) edilmelerinin o etkiye sahip olmasını kabul ettikleri başka türlü tespit ediliyorsa.

Madde 14- *Onaylama, kabul veya tasvipte bir andlaşmayla bağlanma rızasının açıklanması*

1. Bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızası aşağıdaki hallerde onay ile açıklanır:

- a- andlaşma, bu rızanın onay suretiyle açıklanacağını öngörüyorsa;
- b- görüşmeci Devletlerin onayın gerekli olduğu hususunda mutabık oldukları başka türlü tespit edilirse;
- c- Devlet temsilcileri andlaşmayı onaya tabi olarak imzaladığı zaman; veya,
- d- Devletin andlaşmayı onaya tabi olarak imzalama niyeti temsilcisinin yetki belgesinden anlaşıldığı zaman veya görüşmeler esnasında açıklandığı zaman.

2. Bir Devletin bir andlaşmayla bağlanma rızası onayınkine benzer şartlar altında kabul veya tasvipte de açıklanır.

Madde 15- *Bir andlaşma ile bağlanma rızasının katılmayla açıklanması*

Aşağıdaki hallerde bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızası katılma ile açıklanır :

- a- andlaşma, bu rızanın katılma yoluyla açıklanacağını öngördüğü zaman;
- b- görüşmeci Devletlerin bu rızanın o Devletçe katılma yoluyla açıklanabileceği hususunda mutabık oldukları başka türlü tespit edildiği zaman; veya
- c- bütün taraflar daha sonra bu rızanın o Devlet tarafından katılma yoluyla açıklanabileceği hususunda mutabık kaldığı zaman.

Madde 16- *Onay, kabul , tasvip veya katılma belgelerinin teati (değiş-tokuş) edilmesi veya tevdi edilmesi*

Andlaşma başka türlü öngörmedikçe, onay, kabul, tasvip veya katılma belgeleri aşağıdaki durumlarda bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızasını tespit eder:

- a- akit Devletler arasında teati (değiş-tokuş) edilmeleri;
- b- tevdi merciine tevdi edilmeleri; veya
- c- akit Devletlere veya, kabul edildiyse, tevdi mercine bildirilmeleri.

Madde 17- *Bir andlaşmanın bir bölümü ile bağlanma rızası ve farklılık gösteren hükümlerin seçimi*

1. 19-23 üncü maddelere hâle gelmemek üzere, bir Devletin bir andlaşmanın bir bölümü ile bağlanma rızası ancak andlaşma buna izin verirse veya diğer akit Devletler buna rıza gösterirse geçerlidir.

2. Farklı hükümler arasında bir seçim yapmaya izin veren bir andlaşma ile bir Devletin bağlanma rızası, ancak rızanın hangi hükümlerle ilgili olduğu açıklığa kavuşturulduysa geçerlidir.

Madde 18- *Yürürlüğe girmeden önce andlaşmanın konu ve amacını ortadan kaldırmama yükümü*

Bir Devlet, aşağıdaki hallerde bir andlaşmanın konu ve amacını ortadan kaldıracak hareketlerden kaçınmak mecburiyetindedir:

a- onaya, kabule, veya tasvibe bağlı olarak andlaşmayı imzaladığı zaman veya andlaşma teşkil eden belgeleri teati (değiş-tokuş) ettiği zaman, andlaşmaya taraf olmamak niyetini açıklığa kavuşturmuş oluncaya kadar; veya

b- andlaşma yürürlüğe girinceye kadar veya bu yürürlüğe girmenin gereksiz yere geciktirilmemesi şartıyla, andlaşmayla bağlanma rızasını açıkladıktan sonra.

Kesim 2

Çekinceler

Madde 19- *Çekincelerin ileri sürülmesi*

Bir Devlet bir andlaşmayı imzalarken, onaylarken, kabul ederken, tasvip ederken, veya bir andlaşmaya katılırken aşağıdaki hallerde bir çekinceyi ileri sürebilir:

a- andlaşma çekinceyi yasaklamadıkça;

b- andlaşma, sadece söz konusu çekinceyi kapsamı dışında bırakan, belirli çekincelerin ileri sürülebileceğini öngörmedikçe;

c- (a) ve (b) ben~ilerinin kapsamına girmeyen durumlarda, çekince andlaşmanın konu ve amacı ile bağdaşmazlık etmedikçe.

Madde 20- *Çekincelerin kabulü ve çekincelere itiraz*

1. Bir andlaşmanın açık bir şekilde izin verdiği bir çekincenin diğer akit Devletler tarafından daha sonra herhangi bir şekilde kabulü gerekmez, meğer ki andlaşma aksini öngörmüş olsun.

2. Görüşmeci Devletlerin sınırlı sayısından ve bir andlaşmanın konu ve amacından andlaşmanın bütün taraflar arasında bir bütün olarak uygulanmasının her birinin andlaşmayla bağlanma rızasının esaslı bir şartı olduğu anlaşıldığı zaman, bu çekince bütün tarafların kabulünü gerektirir.

3. Bir andlaşma bir milletlerarası örgütün bir kurucu belgesi olduğu zaman ve başka türlü öngörmedikçe, bu çekince o örgütün yetkili organının kabulünü gerektirir.

4. Bir önceki paragrafın kapsamına girmiyen durumlarda ve andlaşma aksini öngörmedikçe:

a- diğer bir akit Devletin bir çekinceyi kabul etmesi, çekince ileri süren Devleti diğer Devlet bakımından, andlaşma bu Devletler arasında yürürlüğe girerse veya girdiği zaman, andlaşmanın bir tarafı yapar;

b- diğer bir akit Devletin bir çekinceye yaptığı bir itiraz, andlaşmanın itiraz eden Devletle çekince ileri süren Devlet arasında yürürlüğe girmesini engellemez, meğer ki aksi bir niyet kati şekilde itiraz eden Devlet tarafından açıklanmış olsun:

c- bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızasını açıklayan ve bir çekince içeren bir işlemi en azından başka bir akit Devlet çekinceyi kabul eder etmez hüküm doğurur.

5. İkinci ve dördüncü paragraflar bakımından ve andlaşma başka türlü öngörmezse, bir çekince, bir Devletin bundan haberdar edilmesinden sonraki oniki aylık bir dönemin sonuna kadar veya, Devletin andlaşma ile bağlanma rızasını daha sonraki bir tarihte açıklaması halinde, bu rızasını açıkladığı tarihe kadar, çekinceye hiçbir itirazda bulunmamış olması halinde, o Devlet tarafından kabul edilmiş addedilir.

Madde 21- Çekincelerin ve çekincelere yapılan itirazların hukuki etkisi

1. 19, 20 ve 23 üncü maddelere uygun şekilde diğer bir taraf bakımından tesis edilen bir çekince:

a- çekince ileri süren Devletin diğer tarafla ilişkilerinde, çekincenin ilgili olduğu andlaşma hükümlerini çekince ölçüsünde değiştirir, ve

b- diğer tarafın çekince ileri süren Devletle ilişkilerinde, bu hükümleri aynı ölçüde değiştirir.

2. Çekince, andlaşmanın diğer taraflarının kendi aralarındaki ilişkilerde andlaşma hükümlerini değiştirmez.

3. Bir Çekinceye itiraz eden bir Devlet andlaşmanın kendisiyle çekince ileri süren Devlet arasında yürürlüğe girmesine itiraz etmemiş olduğu zaman, çekincenin ilgili olduğu hükümler iki Devlet arasında çekince ölçüsünde uygulanmaz.

Madde 22- Çekincelerin ve çekincelere yapılan itirazların geri alınması

1. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe, bir çekince her zaman geri alınabilir, ve çekinceyi kabul etmiş olan bir Devletin rızası geri alma için gerekli değildir.

2. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe, bir çekinceye yapılan bir itiraz her zaman geri alınabilir.

3. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe veya başka türlü mutabık kalınmadıysa;

a- bir çekincenin geri alınmasını diğer bir akit Devlet bakımından ancak o Devlet bu konudaki bildirimini aldıktan sonra hüküm doğurur.

- b- bir çekinceye yapılan bir itirazın geri alınması ancak çekinceyi ileri süren Devletin bu konudaki bildirim almasından sonra hüküm doğurur.

Madde 23- Çekincelerle ilgili usul

1. Bir çekincenin açık bir şekilde kabulünün, ve bir çekinceye yapılan bir itirazın, yazılı şekilde yapılması ve akit Devletlerle andlaşmaya taraf olmaya yetkili olan Devletlere bildirilmesi gerekir.

2. Andlaşmayı onaya, kabule veya tasvibe tabi olarak imzaladığı zaman ileri sürülmüşse, bir çekince onu ileri süren Devlet tarafından andlaşma ile bağlanma rızasını açıkladığı zaman teyid edilmelidir. Böyle bir durumda, çekince teyid edildiği tarihte ileri sürülmüş addedilecektir.

3. Bir çekincenin teyid edilmesinden önce, açık bir şekilde kabulü veya ona yapılan bir itirazın kendisi, teyid edilmeyi gerektirmez.

4. Bir çekincenin veya bir çekinceye yapılan bir itirazın geri alınması, yazılı şekilde olmalıdır.

Kesim 3

Andlaşmaların yürürlüğe girmesi ve geçici olarak uygulanması

Madde 24- Yürürlüğe girme

1. Bir andlaşma, kendisinin öngördüğü veya görüşmeci Devletlerin mutabık kalabilecekleri tarzda ve tarihte yürürlüğe girer.

2. Böyle bir hüküm veya mutabakat yoksa, andlaşma bütün görüşmeci Devletler için andlaşma ile bağlanma rızası tespit edilir edilmez yürürlüğe girer.

3. Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki bir tarihte bir Devletin andlaşma ile bağlanma rızasını açıklaması halinde, andlaşma aksini öngörmedikçe, o Devlet bakımından andlaşma o tarihte yürürlüğe girer.

4. Bir andlaşma metninin tevsiki, Devletlerin andlaşma ile bağlanma rızasının tespit edilmesi, yürürlüğe giriş tarzı veya tarihi, çekinceler, depoziter makamının işlevleri ve andlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce zorunlu olarak ortaya çıkan diğer meseleleri düzenleyen hükümleri, andlaşma metninin kabulü (adoption) zamanından itibaren uygulanır.

Madde 25- Geçici uygulama

1. Bir andlaşma veya bir andlaşmanın bir bölümü

- a- andlaşmanın kendisi öngörürse veya
- b- görüşmeci Devletler başka bir tarzda böyle mutabık kalırlarsa, andlaşma yürürlüğe girinceye kadar geçici olarak uygulanır.

2. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe veya görüşmeci Devletler başka türlü mutabık kalmadıkça, bir andlaşmanın veya bir andlaşmanın bir bölümünün bir Devlet bakımından

uygulanmasına, o Devlet, aralarında geçici olarak andlaşmanın uygulandığı diğer Devletleri andlaşmaya taraf olmamak hususundaki niyetinden haberdar ederse, son verilecektir.

Kısım III **Andlaşmalara Riayet, Andlaşmaların Uygulanması ve Yorumu**

Kesim 1 **Andlaşmalara Riayet**

Madde 26- Ahde vefa (pacts suift serwanda)

Yürürlükteki her andlaşma ona taraf olanları bağlar ve tarafların onu iyi niyetle icra etmesi gerekir.

Madde 27- İç hukuk ve andlaşmalara riayet

Bir taraf bir andlaşmayı icra etmeme gerekçesi olarak iç hukukunun hükümlerine başvuramaz. Bu kural 46. maddeye bir hanel getirmez.

Kesim 2 **Andlaşmaların uygulanması**

Madde 28- Andlaşmaların geriye yürümezliği

Andlaşmadan farklı bir niyet anlaşılmadıkça veya böyle bir niyet başka türlü tespit edilmedikçe, andlaşma hükümleri, andlaşmanın bir taraf bakımından yürürlüğe girmesinden önce meydana gelen herhangi bir hareketle veya vakiyla veya ortadan kalkan herhangi bir durumla ilgili olarak, o tarafı bağlamaz.

Madde 29- Andlaşmaların ülke itibariyle kapsamı

Andlaşmadan farklı bir niyet anlaşılmadıkça veya böyle bir niyet başka türlü tespit edilmedikçe, bir andlaşma her bir tarafı bütün ülkesi bakımından bağlar.

Madde 30- Aynı konu hakkında birbirini takip eden andlaşmaların uygulanması

1. Birleşmiş Milletler Şartı'nın 103 üncü maddesi saklı kalmak üzere, aynı konuyla ilgili olarak ardarda yapılan andlaşmaların tarafları olan Devletlerin hakları ve yükümlülükleri, aşağıdaki paragrafa uygun şekilde tespit edilecektir:

2. Bir andlaşma, bir önceki veya sonraki andlaşmanın hükümlerine tabi olduğunu veya onlarla bağdaşmaz addedilemeyeceğini belirttiği zaman, o diğer andlaşmanın hükümleri üstündür.

3. Daha önceki bir andlaşmanın bütün tarafları aynı zamanda sonraki andlaşmaya da taraf olduğu fakat önceki andlaşma 59 uncu maddeye göre sona erdirilmediği veya yürürlüğü askıya alınmadığı zaman, daha önceki andlaşma sadece hükümlerinin sonraki andlaşmayla bağdaşması ölçüsünde uygulanır.

4. Sonraki andlaşmanın tarafları önceki andlaşmanın taraflarının tamamını kapsamadığı zaman:

- a- her ikisine taraf olanlar arasında üçüncü paragrafta yer alan aynı kural uygulanır.
- b- her iki andlaşmaya taraf olan bir Devletle sadece andlaşmaların birisine taraf olan bir Devlet arasında, her iki Devletin tarafı oldukları andlaşma bunların karşılıklı hak ve yükümlülüklerini yönetir.

5. Dördüncü paragraf hükümleri, 41. maddeye veya 60. maddeye göre bir andlaşmanın sona erdirilmesi ile veya yürürlüğünün askıya alınmasıyla ilgili herhangi bir meseleye veya bir Devletin başka bir Devlete karşı, başka bir andlaşma gereğince üstlendiği yükümlülüklerle bağdaşmayan bir andlaşmanın yapılması veya uygulanması sebebiyle bir Devlet için doğabilecek herhangi bir sorumluluk meselesine, hanel getirmez.

Kesim 3 **Andlaşmaların yorumu**

Madde 31- Genel yorum kuralı

1. Bir andlaşma, hükümlerine andlaşmanın bütünü içinde ve konu ve amacının ışığında verilecek alelade manaya uygun şekilde iyi niyetle yorumlanır.

2. Bir andlaşmanın yorumu bakımından, (andlaşmanın) bütünü, girişini ve eklerini içine alan metne ilaveten, aşağıdakileri kapsar:

- a- andlaşmanın akdedilmesi ile bağlantılı olarak bütün taraflar arasında yapılmış olan andlaşmayla ilgili herhangi bir anlaşma;
- b- andlaşmanın akdedilmesi ile bağlantılı olarak bir veya daha fazla tarafça yapılan ve diğer taraflarca andlaşmayla ilgili bir belge olarak kabul edilen herhangi bir belge.

3. Andlaşmanın bütünü ile birlikte aşağıdakiler (de) dikkate alınır:

- a- Taraflar arasında andlaşmanın yorumu veya hükümlerinin uygulanması ile ilgili olarak yapılan daha sonraki (tarihli) herhangi bir anlaşma,
- b- Tarafların andlaşmanın yorumu konusundaki mutabakatını tespit eden andlaşmanın uygulanması ile ilgili daha sonraki herhangi bir uygulaması.
- c- Taraflar arasındaki ilişkilerde milletlerarası hukukun tatbiki kabil herhangi bir kuralı.

4. Tarafların bir terime özel bir mana vermek istedikleri tespit edilirse, o terime o mana verilir.

Maddde 32- Tamamlayıcı yorum araçları

31. maddenin uygulanmasından hasil olan manayı teyid etmek veya 31. maddeye göre yapılan yorum,

a- manayı muğlak veya anlaşılmaz bırakıyorsa,

b- çok açık bir şekilde saçma olan veya makûl olmayan bir sonuca götürüyorsa, manayı tespit etmek için andlaşmanın hazırlık çalışmalarına ve yapıma şartları dahil, tamamlayıcı yorum araçlarına başvurulabilir.

Madde 33- İki veya daha fazla dilde tevsik edilmiş olan andlaşmaların yorumu

1. Bir andlaşma iki veya daha fazla dilde tevsik edildiği zaman, görüş ayrılığı halinde, belirli bir metnin üstün tutulacağını metnin kendisi öngörmedikçe veya taraflar öyle kararlaştırmadıkça, herbir dildeki metin aynı şekilde geçerlidir.

2. Metnin tevsik edildiği dillerden gayri bir dildeki bir andlaşma sureti, ancak andlaşmanın öngörmesi veya tarafların kabul etmesi halinde geçerli bir metin telakki edilir.

3. Andlaşma hükümlerinin herbir geçerli metinde aynı manayı taşıdığı farz edilir.

4. Birinci paragrafta göre, belirli bir metnin üstün tutulduğu durumlar saklı kalmak üzere, geçerli metinler arasında yapılan bir karşılaştırma, 31. ve 32. maddelerin uygulanmasının ortadan kaldırmadığı bir mana farkı ortaya koyarsa, andlaşmanın konu ve amacı gözönünde tutulduğunda metni en iyi uzlaştıran mana benimsenecektir.

Kesim 4
Andlaşmalar ve Üçüncü Devletler

Madde 34- Üçüncü Devletlerle ilgili genel kural

Bir andlaşma, rızası olmadan üçüncü bir Devlet için ne hak ne de yükümlülük yaratır.

Madde 35- Üçüncü Devletler için yükümlülükler öngören Andlaşmalar

Bir andlaşmanın tarafları bu andlaşmanın bir hükmünün bir üçüncü Devlet için bir yükümlülük aracı olmasını kast ettiyse ve üçüncü Devlet o yükümlülüğü açıkça yazılı bir şekilde kabul ettiyse, bu andlaşma hükmünden üçüncü bir Devlet için bir yükümlülük ortaya çıkar.

Madde 36- Üçüncü Devletler için haklar öngören andlaşmalar

1. Bir andlaşmanın tarafları andlaşmanın bir hükmünün ya üçüncü bir Devlete veya o Devletin mensubu olduğu Devletler grubuna, ya da bütün Devletlere, bir hak vermesini kast ettiyse ve üçüncü Devlet buna rıza gösterirse, üçüncü Devlet için andlaşmanın bu hükmünden o hak doğar. Üçüncü Devletin rızası, aksi belirtilmediği sürece farz edilir, meğer ki andlaşma başka türlü öngörsün.

2. Birinci paragrafta göre bir hakkı kullanan bir Devlet bu hakkın kullanılması için andlaşmada öngörülen veya andlaşmaya uygun şekilde tesis edilen şartlara uyacaktır.

Madde 37- Üçüncü Devletlerin yükümlülüklerinin veya haklarının geri alınması veya değiştirilmesi

1. Otuzbeşinci maddeye uygun şekilde üçüncü bir Devlet için bir yükümlülük ortaya çıktığı zaman, bu yükümlülük ancak andlaşmaya taraf olanların ve üçüncü Devletlerin rızası ile geri

alınabilir veya değiştirilebilir. Meğer ki, tarafların başka türlü mutabakata vardıkları tespit edilmiş olsun.

2. Otuzaltıncı maddeye uygun şekilde üçüncü bir Devlet için bir hak ortaya çıktığı zaman, üçüncü Devletin rızası olmadan hakkın geri alınamayacağı veya değiştirilemeyeceği niyeti tespit edilirse, bu hak akit taraflarca geri alınamaz veya değiştirilemez.

Madde 38- *Bir andlaşmada yer alan kuralların milletlerarası teamül aracılığı ile Üçüncü Devletleri bağlaması*

34-37 nci maddelerde yer alan hiçbir hüküm, bir andlaşmada belirtilen bir kuralın bir milletlerarası teamül kuralı olarak, bu sıfatla tanınmış olduğu üzere, üçüncü bir Devleti bağlamasını engellemez.

Kısım IV

Andlaşmaların (bütün taraflar bakımından) tadili (amendment) ve (sadece bazı taraflar bakımından) değiştirilmesi (modification)

Madde 39- *Andlaşmaların (bütün taraflar için) değiştirilmesi ile ilgili genel kural*

Bir andlaşma, taraflar arasında anlaşma ile değiştirilebilir. Kısım II'ye konulan kurallar, andlaşma başka türlü öngörmediği ölçüde, böyle bir anlaşmaya uygulanır.

Madde 40- *Çok taraflı andlaşmaların değiştirilmesi (tadili)*

1. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe, çok taraflı andlaşmaların tadili aşağıdaki paragraflar gereğince olacaktır.

2. Çok taraflı bir andlaşmayı bütün taraflar arasında tadil etmeye dair bir teklif, her birisi:

a- böyle bir teklif hakkında yapılacak işlemle ilgili karara katılma;

b-[bu] andlaşmanın tadili için herhangi bir andlaşmanın görüşülmesine ve yapılmasına katılma;

hakkına sahip olan, bütün akit Devletlere bildirilir.

3. Andlaşmaya taraf olmaya yetkili olan her Devlet, tadil edilen andlaşmaya da taraf olmaya yetkili olacaktır.

4. Tadil anlaşması, halihazırdaki andlaşmaya taraf olup da tadil anlaşmasına taraf olmayan herhangi bir Devleti bağlamaz. Bu durumda 30. maddenin 4(b) paragrafı hükmü o Devlet bakımından da uygulanır.

5. Tadil anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra andlaşmaya taraf olan herhangi bir Devlet, farklı bir niyeti belirtmediyse:

a- tadil edilen anlaşmanın bir tarafı kabul edilir ve

b- tadil anlaşması ile bağlı olmayan herhangi bir taraf bakımından tadil edilmemiş andlaşmanın tarafı kabul edilir.

Madde 41- Çok taraflı andlaşmaları (tarafların sadece bazıları arasında) değistirmek için yapılan anlaşmalar

1. Çok taraflı bir andlaşmanın iki veya daha fazla tarafı aşığıdaki şartlarla sadece kendi aralarında andlaşmayı değistirmek için bir anlaşma yapabilirler:

a- andlaşma tarafından böyle bir değişiklik ihtimali öngöröldüyse; veya

c- sözkonusu değişiklik andlaşma tarafından yasaklanmadıysa ve:

i- bu değişiklik diğer tarafların andlaşmadan doğan halklarından istifade etmelerini veya yükümlölüklerinin yerine getirilmesini etkilemiyorsa;

ii- değişiklik, kendisinden sapılması halinde, bir bütün olarak andlaşmanın konu ve amacının etkin bir şekilde yerine getirilmesiyle bağdaşmayacak bir hükümlle ilgili değilse.

2. Paragraf 1 (a) kapsamına giren bir durumda, andlaşma başka türlü öngörmedikçe, söz konusu taraflar, diğer tarafları andlaşma yapma niyetlerinden ve andlaşma için öngördüğü değişiklikten haberdar edecektir.

Kısım V

Andlaşmaların Geçersizliği, Sona Erdirilmesi ve Yürürlölüğünün Askıya Alınması

Kesim 1

Genel Hükümler

Madde 42- *Andlaşmaların geçerliliği ve yürürlükte olmalarının devam etmesi*

1- Bir andlaşmanın veya bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızasının geçerliliğine ancak bu Sözleşmenin uygulanması yoluyla itiraz edilebilir.

2- Bir andlaşmanın sona erdirilmesi veya feshedilmesi veya taraflardan birinin andlaşmadan çekilmesi ancak andlaşmanın veya bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanması sonucu meydana gelebilir. Aynı kural bir andlaşmanın yürürlüğünün askıya alınması hususunda da geçerlidir.

Madde 43- *Milletlerarası hukukun bir andlaşmadan bağımsız olarak empoze ettiği yükümlölükler*

Bu Sözleşmenin uygulanması veya andlaşma hükümlerinin uygulanması yoluyla bir andlaşmanın geçersizliğine hükmedilmesi, sona erdirilmesi veya taraflardan birinin andlaşmadan çekilmesi, veya yürürlüğünün askıya alınması; herhangi bir Devletin andlaşmada yer alan fakat andlaşmadan bağımsız olarak milletlerarası hukuk gereğince yerine getirilmesi gereken herhangi bir yükümlölüğünü icra etmesi görevine herhangi bir şekilde zarar vermez.

Madde 44 -*Andlaşma hükümlerinin ayrılabilmesi*

1. Bir tarafın, bir andlaşmada öngörülen veya 56 ncı maddeden doğan, andlaşmayı feshetme, andlaşmadan çekilme veya yürürlüğünü askıya alma hakkı; andlaşma başka türlü öngörmedikçe veya taraflar başka türlü kararlaştırmadıkça, ancak andlaşmanın tamamı hakkında kullanılabilir.

2. Bir andlaşmayı geçersiz kılma, sona erdirmeye, ondan çekilme veya yürürlüğünü askıya alma için bu Sözleşmede tanınan bir gerekçeye, aşağıdaki paragraflarda veya 60 ncı maddede öngörülen durumlar müstesna, ancak andlaşmanın tamamı hakkında başvurulabilir.

3. Eğer gerekçe münhasıran belirli hükümlere ilişkinse, bu gerekçeye sadece bu hükümler hakkında şu hallerde başvurulabilir:

- a- anılan hükümler uygulanmaları bakımından andlaşmanın geri kalan kısmından ayırdedilebiliyorsa;
- b- bu hükümleri kabul etmenin diğer taraf veya tarafların andlaşma ile bir bütün olarak bağlanma rızasının esaslı bir temeli olmadığı andlaşmadan anlaşılıyorsa veya başka türlü tespit ediliyorsa;
- c- andlaşmanın geri kalan kısmının ifaya devam edilmesi gayri adil olmayacaksa.

4. Kırkdokuzuncu ve ellinci maddelerin kapsamına giren hallerde, hile veya ayartılmaya başvurma hakkı olan Devlet gerek andlaşmanın tamamı, gerekse 3. paragrafta tabi olarak sadece belirli hükümler hakkında bunu yapabilir.

5. Ellibirinci, elliikinci, ve elliüçüncü maddelerin kapsamına giren hallerde, andlaşma hükümlerinin hiçbir şekilde ayrılması caiz değildir.

Madde 45-- *Andlaşmayı geçersiz kılma, sona erdirmeye, ondan çekilme veya yürürlüğünü askıya almayla ilgili bir gerekçeye başvurma hakkının kaybı*

Bir Devlet, 46-50. maddelere veya 60. ve 62. maddelere göre bir andlaşmayı geçersiz kılma, sona erdirmeye, ondan çekilme veya yürürlüğünü askıya almayla ilgili bir gerekçeye aşağıdaki hallerde artık başvuramaz:

Eğer olayları öğrendikten sonra,

- a- andlaşmanın, olura göre, geçerli olduğu veya yürürlükte kaldığı veya yürürlükte olmaya ettiği hususunu açıkça kabul etmiş olursa; veya
- c- davranışı sebebiyle andlaşmanın, olura göre, geçersizliğine veya yürürlükte tutulmasına zımnen rıza gösterdiğinin kabul edilmesi gerekiyorsa.

Kesim 2 **Andlaşmaların geçersizliği**

Madde 46- *İç hukukunun andlaşma akdetme yetkisiyle ilgili hükümleri*

1. Bir Devlet, bir andlaşmayla bağlanma rızasının iç hukukunun andlaşma akdetme yetkisiyle ilgili hükümlerini ihlal etmek suretiyle açıklandığı vakıasına rızasını geçersiz kılan bir

gerekçe olarak başvuramaz, meğer ki ihlal aşikar ve iç hukukunun temel önemi haiz bir kuralı ile ilgili olsun.

2. Bir ihlal, söz konusu meselede normal uygulamaya göre ve iyi niyetle hareket eden herhangi bir Devlet için objektif olarak açık görünüyorsa, aşikardır.

Madde 47- Bir Devletin rızasını açıklama yetkisine getirilen özel sınırlamalar

Bir temsilcinin bir Devletin belirli bir andlaşma ile bağlanma rızasını açıklama yetkisi spesifik bir sınırlamaya tabi kılınmışsa, temsilcinin o sınırlamaya riayet etmemesi kendisi tarafından açıklanan rızayı geçersiz kılma gerekçesi yapılamaz, meğer ki temsilcinin bu rızayı açıklamasından önce sınırlama diğer görüşmeci Devletlere bildirilmiş olsun.

Madde 48- Hata

1. Bir Devletin bir andlaşmadaki bir hataya andlaşma ile bağlanma rızasını geçersiz kılan bir gerekçe olarak başvurabilmesi için hatanın andlaşma yapıldığı zaman o Devletçe varlığı farkedilen ve andlaşma ile bağlanma rızasının esaslı bir temelini teşkil eden bir olay ve durumla ilgili olması gerekir.

2. Söz konusu Devlet kendi davranışı ile hataya katkıda bulunduysa veya şartlar o Devleti muhtemel bir hatadan haberdar edecek şekilde ise, 1. paragraf hükümleri uygulanmaz.

3. Bir andlaşmanın sadece kaleme alınışı ile ilgili olan bir hata onun geçerliliğini etkilemez; o zaman 79. madde uygulanır.

Madde 49- Hile

Bir Devlet bir andlaşmayı diğer bir görüşmeci Devletin hileli davranışı ile yapmaya itildiyse, bu Devlet hileye andlaşmayla bağlanma rızasını geçersiz kılan bir gerekçe olarak başvurabilir.

Madde 50- Bir Devletin temsilcisinin ayartılması

Bir Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızasının açıklanması temsilcisinin başbir bir görüşmeci Devlet tarafından doğrudan veya dolaylı şekilde ayartılması suretiyle sağlandıysa bu Devlet böyle bir ayartılmaya andlaşma ile bağlama rızasını geçersiz kılan bir gerekçe olarak başvurabilir.

Madde 51- Bir Devlet temsilcisinin icbar edilmesi

Bir Devletin temsilcisine karşı yöneltilen hareket veya tehditler ile icbar edilerek sağlanan Devletin bir andlaşma ile bağlanma rızasının açıklanmasının herhangi bir hukuki etkisi olmayacaktır.

Madde 52- Tehdit veya kuvvet kullanılması yoluyla bir Devletin icbar edilmesi

Birleşmiş Milletler Şartı'na geçirilmiş olan milletlerarası hukuk ilkelerini ihlal edecek şekilde kuvvet kullanma tehdidinde bulunmak veya kuvvet kullanmak suretiyle yapılması sağlanan bir andlaşma batıldır.

Madde 53- *Bir milletlerarası emredici hukuk normu ile çatışan andlaşmalar*

Bir andlaşma yapılması sırasında milletlerarası genel hukukun emredici bir normu ile çatışiyorsa batıldır. Bu sözleşme bakımından milletlerarası genel hukukun emredici bir normu, bir bütün olarak Devletlerin milletlerarası toplumunun, kendisinden hiçbir surette sapmaya müsaade edilmeyen ve ancak aynı nitelikte olan daha sonraki bir milletlerarası genel hukuk normu ile değiştirilebilecek olan bir norm olarak kabul ettiği ve tanıdığı bir normdur.

Kesim 3

Andlaşmaların sona erdirilmesi ve yürürlüğünün askıya alınması

Madde 54--- *Bir andlaşmanın hükümlerine göre veya tarafların rızası ile sona erdirilmesi veya ondan çekilme*

Bir andlaşmanın sona erdirilmesi veya bir tarafın çekilmesi aşağıdaki gibi olabilir:

- a- andlaşma hükümlerine göre;
- b- herhangi bir zamanda diğer akit Devletlerle istişare ettikten sonra bütün tarafların rızası ile.

Madde 55- *Çok taraflı bir andlaşmanın taraf sayısının andlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli olan sayının altına düşmesi*

Andlaşma başka türlü öngörmedikçe, çok taraflı bir andlaşma sadece taraf sayısının andlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli olan sayının altına düşmesi sebebiyle sona ermez.

Madde 56- *Sona erme, fesih veya çekilme hususunda hiçbir hüküm ihtiva etmeyen bir andlaşmanın feshi veya andlaşmadan çekilme*

1. Sona ermesiyle ilgili hiçbir hüküm taşımayan ve fesih veya çekilmeyi öngörmeyen bir andlaşma, aşağıdaki haller gerçekleşmedikçe feshe veya çekilmeye tabi değildir:

- a- tarafların fesih veya çekilme ihtimalini kabul etme niyetleri tespit edilmedikçe; veya
- b- fesih veya çekilme hakkı andlaşmanın niteliğinden zımnen çıkarılmadıkça.

2. Bir taraf 1. paragrafta göre andlaşmayı feshetme veya ondan çekilme niyetini en az 12 ay önceden bildirecektir

Madde 57- *Bir andlaşmanın yürürlüğünün andlaşmanın hükümlerine göre veya tarafların rızası ile askıya alınması*

Bir andlaşmanın bütün tarafları veya belirli bir taraf bakımından yürürlüğü, aşağıdaki hallerde askıya alınabilir:

- a- andlaşmanın hükümlerine göre; veya
- b- herhangi bir zamanda diğer akit Devletlerle istişare ettikten sonra bütün tarafların rızası ile.

Madde 58- Çok taraflı bir andlaşmarun taraflarının sadece bir kısmı arasında yapılan anlaşmayla askıya alınması

1. Çok taraflı bir andlaşmaya taraf olan iki veya daha fazla Taraf (Devlet), aşağıdaki hallerde, geçici olarak ve sadece kendi aralarında andlaşma hükümlerini yürürlüğünü askıya almak üzere bir anlaşma yapabilirler:

- a- böyle bir askıya alma imkaru andlaşmayla öngörölmüşse; veya
- b- sözkonusu askıya alma andlaşma ile yasaklanmadıysa ve:
  - i- diğer tarafların andlaşmadan doğan halklarını kullanmalarını veya yükümlülüklerini yerine getirmelerini etkilemiyorsa;
  - ii- andlaşmanın konu ve amacı ile bağdaşıyorsa.

2. Paragraf 1 (a) kapsamına giren bir durumda, andlaşma aksini öngörmedikçe söz konusu taraflar diğer tarafları anlaşmayı yapma niyetlerinden ve yürürlüğünü askıya almayı düşündükleri andlaşma hükümlerinden haberdar ederler.

Madde 59- Daha sonraki tarihli bir andlaşmanın yapılması ile bir andlaşmanın zımnen -sona erdirilmesi veya yürürlüğünün askıya alınması

1. Bir andlaşmanın bütün tarafları aynı konuyla ilgili daha sonraki tarihli bir andlaşmayı akdeders ve:

- a- tarafların meseleyi o andlaşmaya tabi kılmak istedikleri daha sonraki andlaşmadan anlaşılır veya başka türlü tespit edilirse; veya
- b- daha sonraki andlaşmanın hükümleri daha öncekinin hükümleri ile ikisinin aynı zamanda uygulanamayacağı kadar bağdaşmıyorsa, o andlaşma sona ermiş kabul edilir.

2. Daha önceki andlaşmanın sadece yürürlüğünün askıya alındığını kabul edilmesi, tarafların niyetinin bu olduğunun daha sonraki andlaşmadan anlaşılması veya başka türlü tespit edilmesine bağlıdır.

Madde 60 - Bir andlaşmanın ihlal edilmesi sonucu sona erdirilmesi veya yürürlüğünün askıya alınması

1. İki taraflı bir andlaşmanın akit taraflardan birisi tarafından esaslı bir şekilde ihlali (material breach), diğer tarafa andlaşmayı sona erdirme veya tamamen veya kısmen yürürlüğünü askıya alma gerekçesi olarak bu ihlale başvurma hakkını verir.

2. Çok taraflı bir andlaşmanın akit taraflardan birisi tarafından esaslı bir şekilde ihlali

a- diğer tarafların oybirliği ile andlaşmanın yürürlüğünü tamamen veya kısmen askıya almalarını veya andlaşmayı,

i- kendileriyle kusurlu Devlet arasındaki ilişkiler bakımından, ya da,

ii- bütün taraflar arasında,

sona erdirmeye hakkını verir.

b- anlaşma ile bilhassa etkilenen bir tarafa, kendisi ile kusurlu Devlet arasındaki ilişkiler bakımından anlaşmanın yürürlüğünü tamamen veya kısmen askıya almasının gerekçesi olarak bu ihlale başvurma hakkını verir.

c- kusurlu Devletten başka herhangi bir tarafa, anlaşmanın yürürlüğünü kısmen veya tamamen kendisi bakımından askıya alma gerekçesi olarak ihlale başvurma hakkı verir; ancak bunun için anlaşma öyle bir nitelikte olmalı ki, bir tarafın anlaşma hükümlerini esaslı bir şekilde ihlal etmesi her bir tarafın anlaşmadan doğan yükümlülüklerini ifa etme durumunu köklü bir biçimde değiştirsin.

3. Bu madde bakımından bir anlaşmanın esaslı bir şekilde ihlali aşağıdakilerden - ibarettir:

a- anlaşmanın, bu Sözleşmenin tasvip etmediği bir şekilde inkar edilmesi; veya

b- anlaşmanın konu veya amacının gerçekleştirilmesi için elzem olan bir hükmün ihlal edilmesi.

4. Yukarıdaki paragraflar bir ihlal halinde uygulanabilecek herhangi bir anlaşma hükmüne hâle getirmez.

5. 1-3 ncü paragraflar insani nitelikteki anlaşmalarda yer alıp kişilerin korunmasıyla ilgili hükümlere, bilhassa bu gibi anlaşmalarla himaye edilen kişilere karşı herhangi bir misilleme şeklini yasaklayan hükümlere uygulanmaz.

Madde 61- Sonraki imkansızlık

1. Bir tarafın bir anlaşmayı ifa etme imkansızlığını anlaşmayı sona erdirmeye veya ondan çekilme gerekçesi yapabilmesi için, imkansızlığın anlaşmanın ifası için kaçınılmaz olan bir nesnenin daimi olarak ortadan kalkması veya tahrip olmasından ileri gelmesi gerekir. İmkansızlık geçici ise, ancak anlaşmanın yürürlüğünü askıya alma sebebi yapılabilir.

2. İfa imkansızlığı, bir tarafın gerek anlaşmadan doğan bir yükümlülüğünü, gerekse anlaşmanın diğer herhangi bir tarafına karşı borçlu olunan diğer herhangi bir yükümlülüğünü ihlal etmesi neticesi meydana gelmişse, o taraf, anlaşmayı sona erdirmeye, anlaşmadan çekilme veya yürürlüğünü askıya alma gerekçesi olarak bu imkansızlığa dayanamaz.

Madde 62- Şartların Esaslı Şekilde Değişmesi

1. Bir anlaşmanın akdedilmesi sırasında mevcut olan şartlarda meydana gelen taraflarca öngörülmemiş esaslı bir değişikliğe, aşağıdaki şartlar yerine gelmedikçe, anlaşmayı sona erdirmeye veya anlaşmadan çekilme için bir gerekçe olarak başvurulamaz:

a- bu şartların mevcudiyeti, tarafların anlaşma ile bağlanma rızalarının esaslı bir temelini teşkil etmedikçe; ve

b- değişiklik andlaşmaya göre hala icra edilecek yükümlülüklerin kapsamını köklü bir şekilde değiştirme etkisini haiz olmadıkça.

2. Şartlarda meydana gelen esaslı bir değişikliğe bir andlaşmayı sona erdirmek veya ondan çekilmek için bir gerekçe olarak şu hallerde başvurulamaz.

a- andlaşma bir sınırı tesis ediyorsa; veya

b- esaslı değişiklik ona başvuran tarafın ya andlaşmadan doğan bir yükümlülüğünü ihlal etmesinin ya da andlaşmanın diğer herhangi bir tarafına karşı herhangi bir milletlerarası yükümlülüğünü ihlal etmesinin neticesi ise.

3. Yukandaki paragraflara göre bir taraf esaslı bir şart değişikliğine bir andlaşmayı sona erdirmek veya ondan çekilme gerekçesi olarak başvurulabiliyorsa, değişikliğe, andlaşmayı askıya almanın bir gerekçesi olarak da başvurulabilir.

Madde 63- *Diplomatik ve konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi*

Bir andlaşmanın tarafları arasında diplomatik veya konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi, diplomatik veya konsolosluk ilişkilerinin mevcudiyeti bu andlaşmanın uygulanması için kaçınılmaz olmadığı ölçüde, andlaşma ile bu taraflar arasında kurulmuş olan hukuki ilişkileri etkilemez.

Madde 64- *Milletlerarası genel hukukunun yeni bir emredici normunun ortaya çıkması*

Eğer milletlerarası genel hukukun yeni bir emredici normu ortaya çıkarsa, bu normla çatışan mevcut herhangi bir andlaşma batıl hale gelir ve sona erer.

Kesim 4

Usul

Madde 65- *Bir andlaşmanın geçersizliği, sona ermesi, andlaşmadan çekilme veya hükümlerini askıya alma konusunda izlenecek usul*

1. Bu sözleşmeye göre gerek bir andlaşma ile bağlanma rızasındaki bir sakatlığa, gerekse bir andlaşmanın geçersizliği, sona erdirilmesi, andlaşmadan çekilme veya yürürlüğünün askıya alınmasıyla ilgili bir sebebe dayanan bir taraf, diğer tarafları, iddiasından haberdar etmek zorundadır. Bildirim, andlaşmayla ilgili olarak alınması önerilen tedbirleri ve sebeplerini belirtir.

2. Acil durumlar dışında, bildirim alınmasından en az üç aylık bir sürenin geçmesinden sonra hiçbir taraf herhangi bir itiraz ileri sürmediyse, bildirim yapan taraf önerdiği tedbiri 67. maddede öngörüldüğü tarzda yerine getirebilir.

3. Ancak, diğer herhangi bir taraf itiraz etmişse, taraflar Birleşmiş Milletler Şartı'nın 33. maddesinde belirtilen araçlarla bir çözüm bulmaya çalışacaktır.

4. Aşağıdaki paragraflarda yer alan hiçbir hüküm tarafların ihtilafların çözümünü hususunda kendilerini bağlayan yürürlükteki herhangi bir hükme göre sahip oldukları hak ve yükümlülükleri etkilemeyecektir.

5. Kırkbeşinci maddeye hâle gelmemek üzere, bir Devletin 1. paragrafta açıklanan bildirimini daha önce yapmamış olması andlaşmanın icrasını talep eden veya ihlal edildiğini ileri süren diğer tarafa cevaben böyle bir bildirimde bulunmasına engel teşkil etmez.

Madde 66- *Yargısal çözüm, tahkim ve uzlaştırma usulleri*

65. maddenin 3 cü parafına göre itirazın ileri sürüldüğü tarihten itibaren 12 aylık bir süre içinde hiçbir çözüme varılamadıysa, aşağıdaki usul izlenecektir:

a- 53 cü ve 64 cü maddenin uygulanması veya yorumu ile ilgili bir ihtilafın taraflarından herhangi birisi, yazılı bir dilekçe ile, ihtilafı Milletlerarası Adalet Divanı'nın kararına sunabilir, meğer ki taraflar müşterek rızalarıyla ihtilafı hakeme havele etmekte mutabık kalsınlar.

b- bu Sözleşmenin Kısım V'inde yer alan diğer maddelerin herhangi birisinin veya yorumu ile ilgili bir ihtilafın taraflarından herhangi birisi Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bir talepte bulunmak suretiyle bu Sözleşmenin Ek'inde belirtilen usulü harekete geçirebilir.

Madde 67- *Bir andlaşmayı geçersiz ilan etme, sona erdirme, ondan çekilme, veya yürürlüğünü askıya alma belgeleri*

1. 65 ci maddenin 1. paragrafında öngörülen bildirim, yazılı olarak yapılmalıdır.

2. Bir andlaşmayı, andlaşmanın hükümlerine veya 65. maddenin 2 ci veya 3 cü paragrafına göre geçersiz ilan eden, sona erdiren, ondan çekilmeyi veya onun yürürlüğünü askıya almayı öngören herhangi bir işlem, diğer taraflara iletilen bir belge ile yapılır. Belge, Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı, veya Dışişleri Bakanı tarafından imzalanmazsa, bu Devletin belgeyi ileten temsilcisinden yetki belgesini göstermesi istenebilir.

Madde 68-- *65 ci ve 67 ci maddelerde öngörülen bildirim ve belgelerin geri alınması*

65 ci veya 67 ci maddede öngörülen bir bildirim veya belge, hükmünü doğurmadan önce her zaman geri alınabilir.

Kesim 5

Bir andlaşmanın geçersizliğinin, sona ermesinin, veya yürürlüğünün askıya alınmasının sonuçları

Madde 69- *Bir andlaşmanın geçersizliğinin sonuçları*

1. Geçersizliği bu Sözleşmeye göre tespit edilen bir andlaşma, hükümsüzdür. Hükümsüz bir andlaşmanın hükümlerinin hiçbir hukuki gücü yoktur.

2. Buna rağmen, böyle bir andlaşmaya güvenerek işlemler yapılmışsa,

a- herbir taraf, diğer herhangi bir taraftan karşılıklı ilişkilerinde işlem yapılmamış olsaydı hangi durum mevcut olacak idiyse o durumun mümkün olduğu ölçüde tesis etmesini isteyebilir;

b- geçersizliğe başvurulmadan önce iyi niyetle icra edilmiş olan işlemler sırf andlaşmanın geçersizliği sebebiyle gayri hukuki hale gelmez.

3- 49 cu, 50 ci, 51 ci veya 52 ci maddenin kapsamına giren durumlarda, 2. paragraf; kendisine hile, ayartma veya cebrin isnat edilebileceği diğer taraf bakımından uygulanmaz.

4- Belirli bir Devletin çok taraflı bir andlaşma ile bağlanma rızasının geçersizliği durumunda, bundan önceki kurallar, o Devletle andlaşmanın tarafları arasındaki ilişkilerde uygulanır.

Madde 70- Bir andlaşmanın sona erdirilmesinin sonuçları

1. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe veya taraflar başka türlü kararlaştırmadıkça, bir andlaşmanın kendi hükümlerine göre veya bu Sözleşmeye uygun şekilde sona erdirilmesi,

a- tarafları andlaşmayı bundan sonra icra etme hususunda herhangi bir yükümlülüğünden kurtarır;

b- andlaşmanın sona erdirilmesinden önce andlaşmanın icra edilmesi yoluyla yaratılan tarafların herhangi bir hakkını, yükümlülüğünü veya hukuki durumunu etkilemez.

2. Bir Devlet çok taraflı bir andlaşmayı fesheder veya ondan çekilirse, paragraf 1, o Devletle andlaşmanın diğer taraflarının herbiri arasındaki ilişkilerde böyle bir fesih veya çekilmenin hüküm doğurduğu tarihten itibaren uygulanır.

Madde 71- Genel milletlerarası hukukun emredici bir normu ile çatışan bir andlaşmanın geçersizliğinin sonuçları

1. 53 cü maddeye göre batıl olan bir andlaşma durumunda taraflar:

a- genel milletlerarası hukukun emredici bir normu ile çatışan herhangi bir hükme güvenerek icra edilen herhangi bir işlemin sonuçlarını mümkün olduğu ölçüde bertaraf edeceklerdir; ve

b- karşılıklı ilişkilerini genel milletlerarası hukukun emredici normuna uygun hale getireceklerdir.

2. 64 cü maddeye göre batıl olan ve sona eren bir andlaşma halinde, andlaşmanın sona ermesi,

a- tarafları andlaşmayı bundan sonra icra etme konusunda herhangi bir yükümlülüğünden kurtarır;

b- tarafların andlaşmanın sona ermesinden önceki icrası suretiyle doğan herhangi bir hak, yükümlülük veya hukuki durumlarını etkilemez, şu kadar ki bu hak, yükümlülük veya durumların daha sonra muhafaza edilmeleri genel milletlerarası hukukun emredici normu ile çatışmadığı oranda mümkündür.

Madde 72- Bir andlaşmanın yürürlüğünün askıya alınmasının sonuçları

1. Andlaşma başka türlü öngörmedikçe, ve taraflar başka türlü karara varmadıkça, bir andlaşmanın yürürlüğünün kendi hükümlerine göre veya bu Sözleşmeye uygun şekilde askıya alınması:

a- aralarından andlaşmanın yürürlüğü askıya alınan tarafları askıya alma süresince karşılıklı ilişkilerinde andlaşmayı ifa etme yükümlülüğünden kurtarır;

b- taraflar arasında andlaşma ile kurulan hukuki ilişkileri başka türlü etkilemez.

2. Askıya alma esnasında taraflar andlaşmanın yürürlüğünün yeniden başlatılmasını engelleyecek hareketleri yapmaktan kaçınacaklardır.

KISIM VI

Çeşitli hükümler

Madde 73- *Devletin halefiyeti, Devletin sorumluluğu ve muhasamatın çıkması durumları*

Bu Sözleşmenin hükümleri bir andlaşma ile ilgili olarak Devletlerin halefiyeti veya bir Devletin milletlerarası sorumluluğu veya Devletler arasında ortaya çıkabilecek herhangi bir soruna halel getirmeyecektir.

Madde 74- *Diplomatik ve Konsolosluk ilişkileri ve andlaşmaların yapılması*

İki veya daha fazla Devlet arasında diplomatik veya konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi veya yokluğu, bu Devletler arasında andlaşmaların yapılmasını engellemez. Bir andlaşmanın yapılması kendi başına diplomatik veya konsolosluk ilişkileriyle ilgili durumu etkilemez.